

บทที่ 8

คุณภาพของผู้ผลิตในตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfectly Competitive Market)

เนื้อหา

1. การจำแนกประเภทของตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์
2. ลักษณะของตลาดผูกขาดและคุณภาพของผู้ผลิตในตลาดผูกขาด
3. ลักษณะของตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดและคุณภาพของผู้ผลิตในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด
4. ลักษณะของตลาดผู้ขายน้อยรายและคุณภาพของผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยราย

สาระสำคัญ

1. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์แบ่งได้เป็น 3 ประเภทย่อยคือ ตลาดผูกขาด ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด และตลาดผู้ขายน้อยราย
2. ตลาดผูกขาดซึ่งมีผู้ขายเพียงรายเดียว ในระยะสั้นอาจขาดทุน ได้กำไรเกินปกติ หรือกำไรเกินปกติก็ได้
3. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดมีผู้ผลิต/ขายจำนวนมากและไม่มีการกีดกันการเข้ามาแข่งขันทำให้ในระยะยาวผู้ผลิตในตลาดนี้จะได้รับเพียงกำไรปกติเท่านั้น ส่วนในระยะสั้นอาจได้กำไรเกินปกติ กำไรปกติ หรือขาดทุนก็ได้
4. เส้นอุปสงค์ของผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยรายจะมีลักษณะเป็นเส้นหักมุม ณ ราคาตลาด และเส้น MR จะขาดตอนตรงช่วงอุปสงค์หักมุมนี้

จุดประสงค์

1. สามารถอธิบายความหมายของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์และจำแนกความแตกต่างระหว่างตลาดผูกขาด ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดและตลาดผู้ขายน้อยรายได้
2. สามารถวิเคราะห์คุณภาพของผู้ผลิตในตลาดผูกขาดได้
3. สามารถวิเคราะห์คุณภาพของผู้ผลิตในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดได้
4. สามารถวิเคราะห์คุณภาพของผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยรายได้

ประเภทของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทย่อย คือ

1. ตลาดผูกขาด(Monopoly)
2. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด(Monopolistic Competition)
3. ตลาดผู้ขายน้อยราย(Oligopoly)

ตลาดผูกขาด (Monopoly)

ลักษณะของตลาดผูกขาด

ตลาดผูกขาดมีลักษณะสำคัญดังนี้คือ

- 1) มีผู้ผลิต/ขายเพียงรายเดียว
- 2) ไม่มีสินค้าอื่นที่สามารถทดแทนได้ใกล้เคียง
- 3) ผู้ผูกขาดมีอำนาจกำหนดราคาและปริมาณขาย
- 4) สามารถกีดกันไม่ให้มีคู่แข่งได้

สาเหตุที่ทำให้เกิดการผูกขาด

- 1) ผู้ผลิตหลายรายรวมตัวกันเป็นบริษัทเดียว
- 2) ได้สิทธิผูกขาดตามกฎหมาย เช่นกิจการสาธารณูปโภค โรงงานยาสูบ
- 3) ต้องทำการผลิตขนาดใหญ่และลงทุนสูงมากจึงจะมีประสิทธิภาพ ทำให้ในท้องถิ่นหนึ่งหรือในประเทศหนึ่งมีกิจการประเภทนี้ได้เพียงกิจการใหญ่กิจการเดียว และไม่มีกิจการรายย่อยแข่งขันได้
- 4) เป็นเจ้าของทรัพยากรหรือวัตถุดิบในการผลิตสำคัญเพียงผู้เดียว
- 5) ได้ลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรจากการคิดค้น ผู้อื่นลอกเลียนไม่ได้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ระบุกิจการที่เป็นผู้ผูกขาดมา 5 กิจการและตรวจสอบว่าเพราะเหตุใดกิจการเหล่านี้จึงมีอำนาจผูกขาด

ดุลยภาพของหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาด

ดุลยภาพของผู้ผลิตหรือหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาด ก็คือภาวะที่ผู้ผลิตได้กำไรสูงสุด (หรือขาดทุนน้อยที่สุด) โดยเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ผู้ผลิตอยู่ในภาวะดุลยภาพก็คือ ผู้ผลิตต้องกำหนดราคาและปริมาณผลิต ณ ระดับที่ รายรับหน่วยสุดท้าย(MR)=ต้นทุนหน่วยสุดท้าย (MC)

การวิเคราะห์ภาวะดุลยภาพในที่นี้จะแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี เช่นเดียวกับกรณีการวิเคราะห์ดุลยภาพในตลาดที่มีการแข่งขันโดยสมบูรณ์ คือ

(ก) กรณีดุลยภาพในระยะสั้น

(ข) กรณีดุลยภาพในระยะยาว

ดุลยภาพของผู้ผูกขาดในระยะสั้น

เนื่องจากการวิเคราะห์ภาวะดุลยภาพของผู้ผลิตเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ผู้ผลิตจะได้กำไรสูงสุด ดังนั้นการวิเคราะห์จึงต้องเกี่ยวข้องกับรายรับและต้นทุน แต่ลักษณะของเส้นต้นทุนในตลาดผูกขาดนั้น ไม่แตกต่างจากเส้นต้นทุนในตลาดที่มีการแข่งขันโดยสมบูรณ์ซึ่งศึกษาไปแล้ว ดังนั้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาก่อนจะวิเคราะห์ภาวะดุลยภาพในตลาดผูกขาด ก็คือ ลักษณะของเส้นต้นทุนที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ อันได้แก่เส้นรายรับเฉลี่ย (AR) และเส้นรายรับหน่วยสุดท้าย (MR)

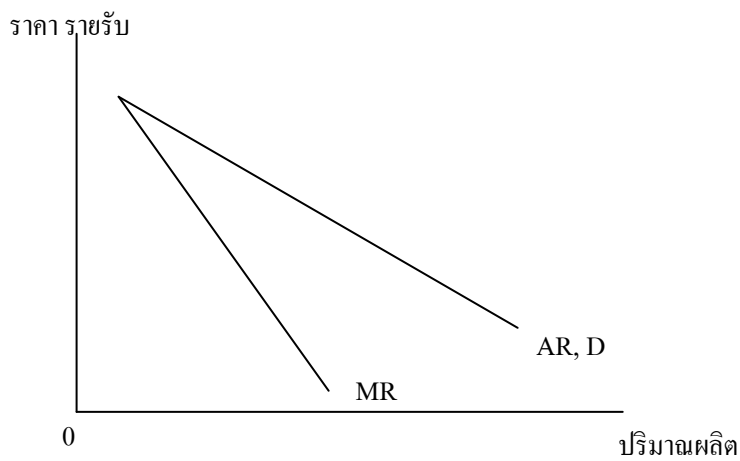
ในตลาดผูกขาด ผู้ผลิตจำเป็นจะต้องลดราคาลงถ้าหากต้องการจะขายสินค้าให้ได้จำนวนมากขึ้น เส้นอุปสงค์ของผู้ผลิตจะเป็นเส้นเดียวกันกับเส้นรายรับเฉลี่ย (AR) และมีลักษณะทอดลงจากซ้ายไปขวา ส่วนเส้นรายรับหน่วยสุดท้าย (MR) นั้นจะทอดลงจากซ้ายไปขวาเช่นเดียวกัน แต่จะอยู่ที่ใต้เส้น AR โดยมีค่าความชัน (slope) เป็น 2 เท่าของเส้น AR

ตัวอย่างจากตารางและรูปต่อไปนี้ จะแสดงถึงการคำนวณค่ารายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับหน่วยสุดท้าย ตลอดจนลักษณะของเส้นรายรับเฉลี่ยและรายรับหน่วยสุดท้าย ซึ่งจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ภาวะดุลยภาพต่อไป

ตารางที่ 1
อุปสงค์ รายรับรวม(TR) รายรับเฉลี่ย(AR) และรายรับหน่วยสุดท้าย(MR)
ในตลาดผูกขาด

ราคา(P)	ปริมาณ(Q)	TR(PxQ)	$AR = \frac{TR}{Q}$	$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q}$
10	1	10	10	10
9	2	18	9	8
8	3	24	8	6
7	4	28	7	4
6	5	30	6	2
5	6	30	5	0
4	7	28	4	-2

เส้นรายรับเฉลี่ย(AR)และรายรับหน่วยสุดท้าย(MR) ในตลาดผูกขาด

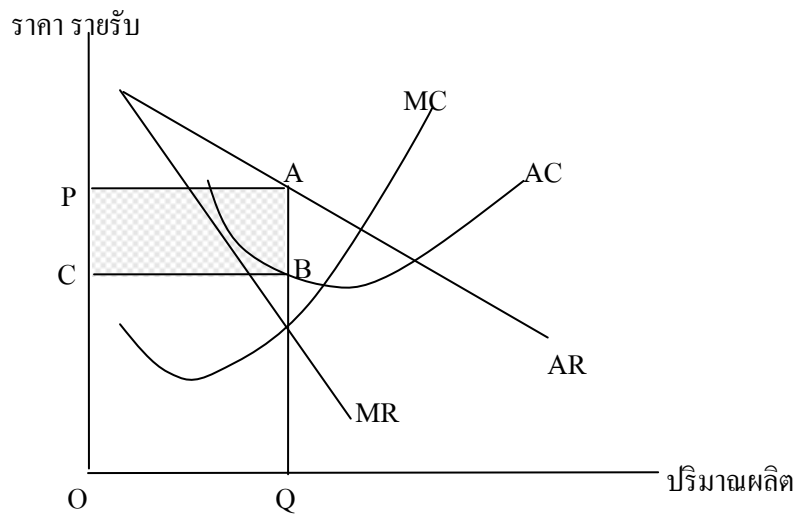
ในระยะสั้น หน่วยธุรกิจที่เป็นผู้ผูกขาดอาจอยู่ในสถานการณ์ได้ 3 แบบคือ

1. ได้กำไรเกินปกติ
2. ได้กำไรปกติ
3. ขาดทุน

กรณีมีกำไรเกินปกติ

หน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาด มีโอกาสจะได้กำไรเกินปกติ ซึ่งก็คือรายรับรวม (TR) สูงกว่าต้นทุนรวม (TC)

ดูสภาพในกรณีกำไรเกินปกติ

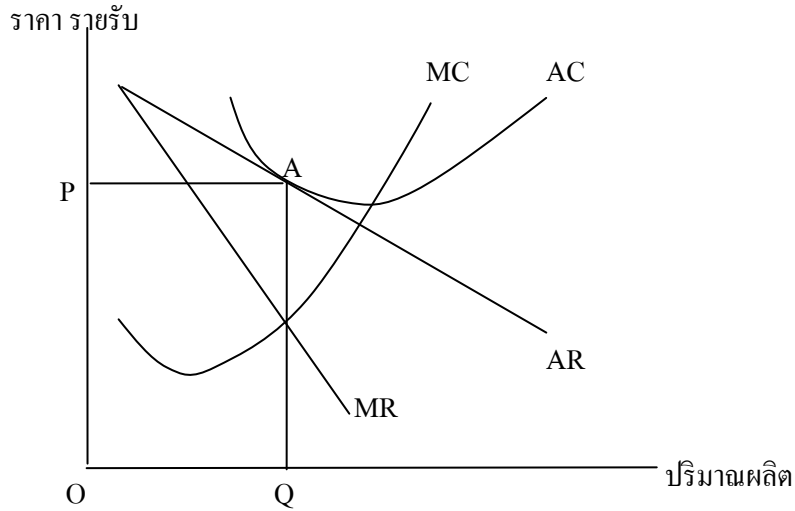

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ ณ ระดับที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต = OQ
ณ ระดับการผลิต OQ นี้ รายรับเฉลี่ย(AR)=AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)=BQ
ดังนั้น กำไรต่อหน่วย = AB กำไรทั้งหมด = $AB \times OQ = AB \times CB =$ พื้นที่สี่เหลี่ยม
PABC

กรณีกำไรปกติ

แม้จะเป็นหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาด แต่ก็มีโอกาสที่จะได้กำไรเพียงแต่กำไรปกติ (กำไรทางเศรษฐศาสตร์ = 0) เท่านั้น ซึ่งอาจเนื่องจากประสิทธิภาพการผลิตที่ต่ำ ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยสูงเกินไป

ดุลยภาพในกรณีกำไรปกติ

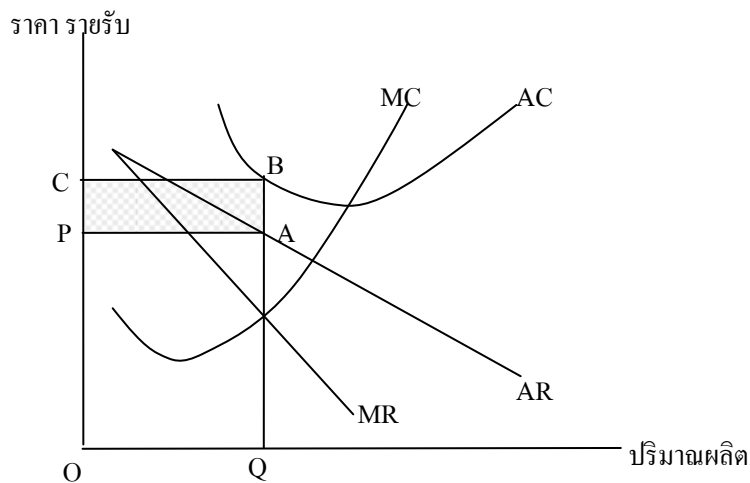

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ที่ ณ ระดับการผลิตที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$ ที่การผลิต OQ นี้ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= AQ รายรับเฉลี่ย = ต้นทุนเฉลี่ย ดังนั้นกำไร $=0$ (มีเพียงกำไรปกติ)

กรณีขาดทุน

หน่วยธุรกิจมีโอกาสที่จะขาดทุนได้แม้ว่าจะเป็นธุรกิจผูกขาด ซึ่งโดยทั่วไปเป็นเพราะต้นทุนต่อหน่วยที่สูงเกินไปเป็นสำคัญ

ดุลยภาพในกรณีขาดทุน

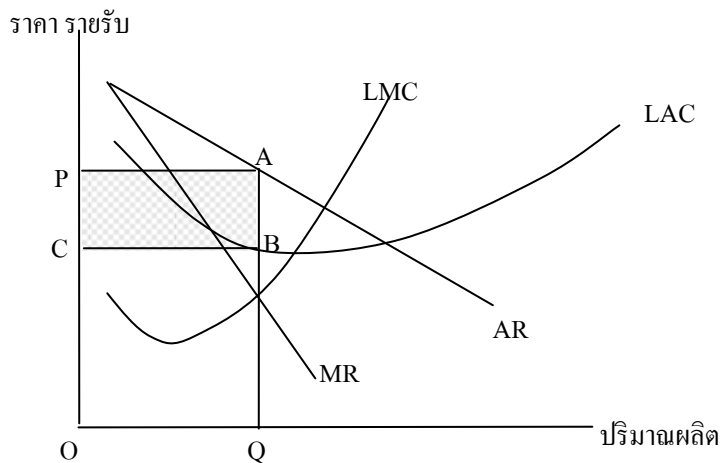

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ ณ ระดับการผลิตที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ระดับการผลิต OQ นี้ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= BQ
 ดังนั้น ขาดทุนต่อหน่วย = BA ขาดทุนทั้งหมด = $BA \times OQ = BA \times PA =$ พื้นที่
 สี่เหลี่ยม $PCBA$

ดุลยภาพของผู้ผูกขาดในระยะยาว

ในระยะยาว มีความเป็นไปได้สูงที่ผู้ผูกขาดจะได้กำไรเกินปกติ แต่ก็เป็นไปได้ว่าจะ
 กำไรปกติหรือขาดทุนเช่นกัน

ดุลยภาพกรณีกำไรเกินปกติในระยะยาว

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ ณ ระดับที่ $MR=LMC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(LAC)= BQ
 ดังนั้น กำไรต่อหน่วย = AB กำไรทั้งหมด = $AB \times OQ = AB \times CB$
 $=$ พื้นที่สี่เหลี่ยม $PABC$

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

เขียนรูปกราฟวิเคราะห์ดุลยภาพของกิจการผูกขาดในระยะสั้นและระยะยาว

ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition)

ลักษณะของตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

- 1) มีผู้ขายจำนวนมาก แต่ละรายเป็นเพียงส่วนย่อยของตลาด
- 2) สินค้าแตกต่างกัน แต่ใช้แทนกันได้
- 3) ไม่มีอุปสรรคกีดกันการเข้ามาแข่งขัน
- 4) ผู้ซื้อและผู้ขายมีความรอบรู้ในภาวะตลาดค่อนข้างดี
- 5) ผู้ขายบางรายสามารถทำให้ผู้บริโภคพอใจสินค้าของเขาเป็นพิเศษ เช่นด้วยการโฆษณา ทำให้เกิดอำนาจผูกขาดได้ระดับหนึ่ง

เส้นอุปสงค์ต่อสินค้าของผู้ขายแต่ละรายในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ลักษณะคล้ายเส้นอุปสงค์หรือเส้นรายรับเฉลี่ย (AR) และเส้นรายรับหน่วยสุดท้าย (MR) ในตลาดผูกขาด แต่มีความลาดมากกว่า เพราะอุปสงค์ต่อสินค้าในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด มีความยืดหยุ่นต่อราคามากกว่า

เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

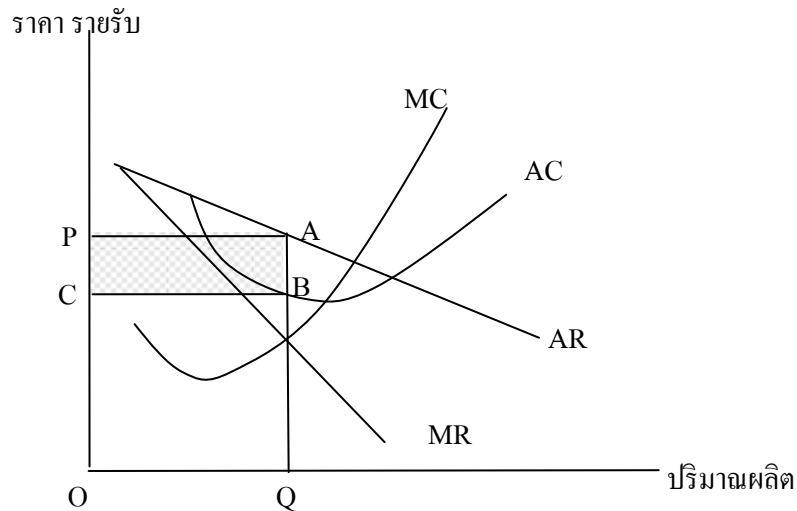
ดุลยภาพในระยะสั้น ผู้ผลิต/ขายสินค้าในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดอาจอยู่ในสถานการณ์ได้ 3 แบบคือ

1. กำไรเกินปกติ
2. กำไรปกติ
3. ขาดทุน

กรณีมีกำไรเกินปกติ

หน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดที่ทำการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและต้นทุนเฉลี่ยต่ำ จะมีโอกาสได้กำไรเกินปกติ ซึ่งก็คือรายรับรวมสูงกว่าต้นทุนรวม

ดุลยภาพกรณีกำไรเกินปกติ

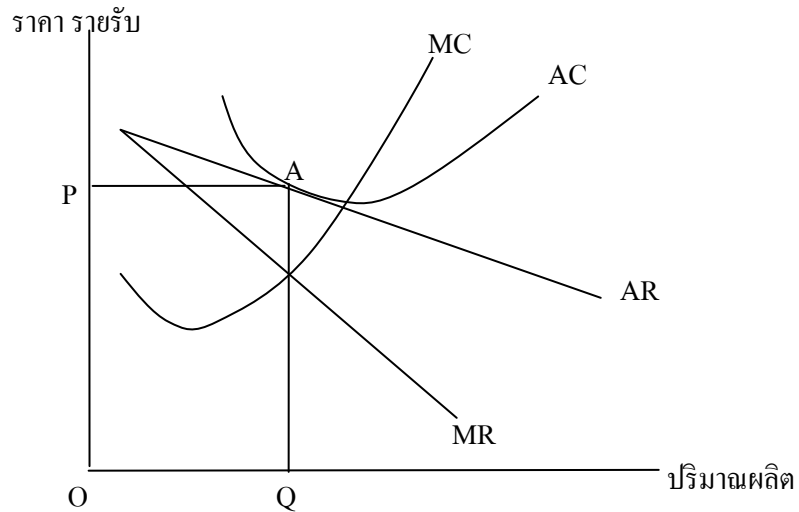
จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ ณ ระดับที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= BQ

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น กำไรต่อหน่วย} &= AB & \text{กำไรทั้งหมด} &= AB \times OQ \\ & & &= AB \times CB \\ & & &= \text{พื้นที่สี่เหลี่ยม } PABC \end{aligned}$$

2. กรณีกำไรปกติ

หน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดอาจทำการผลิตและได้กำไรทางเศรษฐศาสตร์เท่ากับ 0 หรือได้เพียงกำไรปกติเท่านั้นในระยะสั้น

ดุลยภาพในกรณีกำไรปกติ

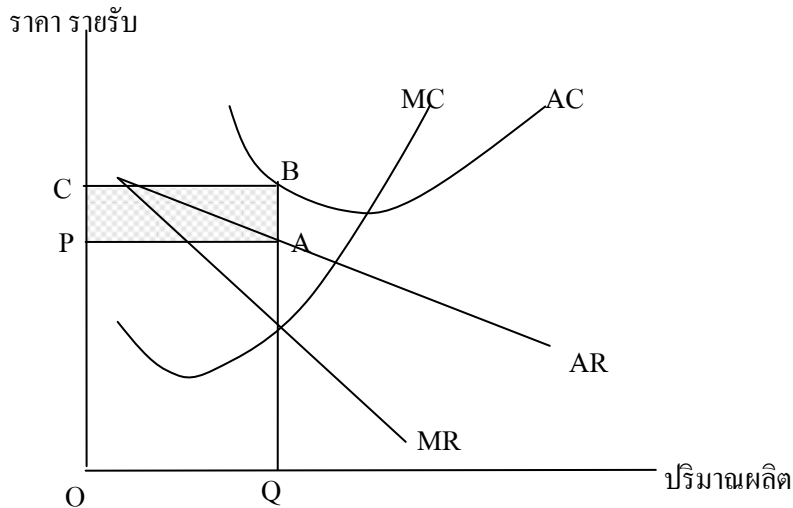

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ ณ ระดับที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= AQ
 รายรับเฉลี่ย = ต้นทุนเฉลี่ย ดังนั้นกำไร $=0$ (มีเพียงกำไรปกติ)

กรณีขาดทุน

หน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด มีโอกาสที่จะขาดทุนได้ในระยะสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยสูงเกินไปเมื่อเทียบกับราคาสินค้าที่ขายได้

ดุลยภาพในกรณีขาดทุน

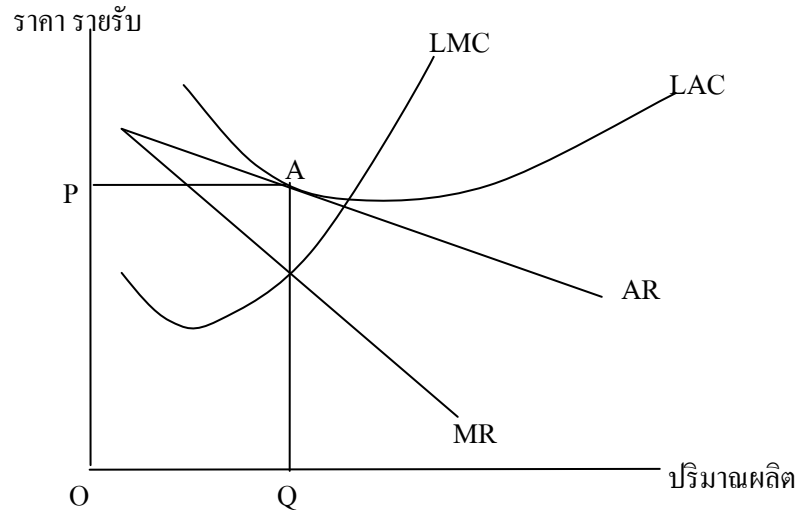
จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ ณ ระดับที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= BQ
 ดังนั้น ขาดทุนต่อหน่วย $=BA$ ขาดทุนทั้งหมด $= BA \times OQ = BA \times PA$
 $=$ พื้นที่สี่เหลี่ยม $PCBA$

ดุลยภาพในระยะยาว

ในระยะยาว หน่วยธุรกิจที่ผลิต/ขายในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดจะมีแต่กำไรปกติเท่านั้น เพราะถ้าเกิดกำไรเกินปกติ จะดึงดูดใจให้มีผู้เข้าผลิตแข่งขันมากขึ้น ทำให้ราคาและกำไรลดลง จนเหลือแต่กำไรปกติ

ในทางกลับกันถ้าหน่วยธุรกิจในตลาดนี้เกิดการขาดทุน ผู้ผลิตบางรายที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่ารายอื่น ๆ จะไม่สามารถทนการขาดทุนได้และต้องเลิกกิจการไปก่อน ทำให้ผลผลิตในตลาดมีน้อยลง ราคาสูงขึ้น การขาดทุนลดลงจนหมดไปเหลือแต่กำไรปกติ

ดุลยภาพในระยะยาว

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ ณ ระดับที่ $MR=LMC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(LAC)= AQ
 รายรับเฉลี่ย = ต้นทุนเฉลี่ย ดังนั้นกำไร $=0$ (มีเพียงกำไรปกติ)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

เขียนรูปกราฟวิเคราะห์ดุลยภาพของกิจการในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดในระยะสั้นและระยะยาว

ตลาดผู้ขายน้อยราย(Oligopoly)

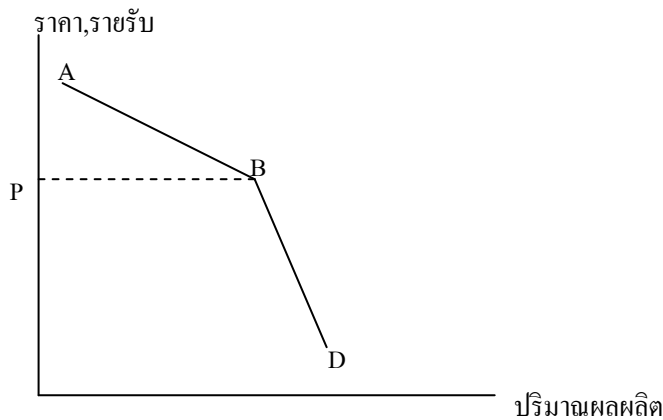
ลักษณะของตลาด ตลาดผู้ขายน้อยรายมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. มีผู้ขายจำนวนน้อย
2. สินค้าแตกต่างกัน แต่ใช้ทดแทนกันได้ดี
3. กีดกันไม่ให้มีผู้เข้ามาแข่งขันได้
4. มักแข่งขันกันในด้านอื่นมากกว่าด้านราคา (non-price competition) เช่น แข่งขันด้านโฆษณา ด้านคุณภาพ ด้านบริการ

เส้นอุปสงค์ หรือ เส้นรายรับเฉลี่ย (AR)

เส้นอุปสงค์ในตลาดผู้ขายน้อยรายจะมีลักษณะเป็นเส้นอุปสงค์หักมุม (Kinked Demand Curve) โดยจะหักมุม ณ ราคาตลาดขณะนั้น

เส้นอุปสงค์ในตลาดผู้ขายน้อยราย

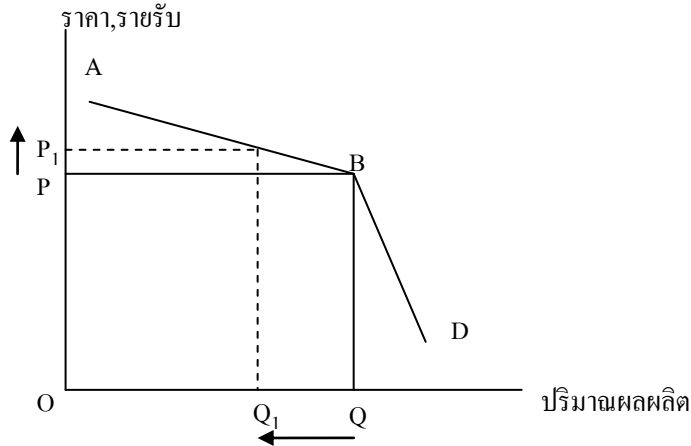

สาเหตุที่เส้นอุปสงค์หักมุม

ในช่วงเหนือราคาตลาด เส้นอุปสงค์จะมีลักษณะค่อนข้างลาด ซึ่งแสดงว่าอุปสงค์ในช่วงนี้มีความยืดหยุ่นต่อราคามาก เนื่องจากถ้าผู้ผลิตรายใดขึ้นราคาขายสูงกว่าราคาตลาด คู่แข่งจะไม่ขึ้นราคาตาม ทำให้ปริมาณขาย(ของผู้ผลิตที่ขึ้นราคา)ลดลงมาก รายรับรวมของผู้ผลิตนั้นจะลดลง ดังนั้นผู้ผลิตในตลาดประเภทนี้จะไม่กล้าขึ้นราคาให้สูงกว่าราคาตลาด

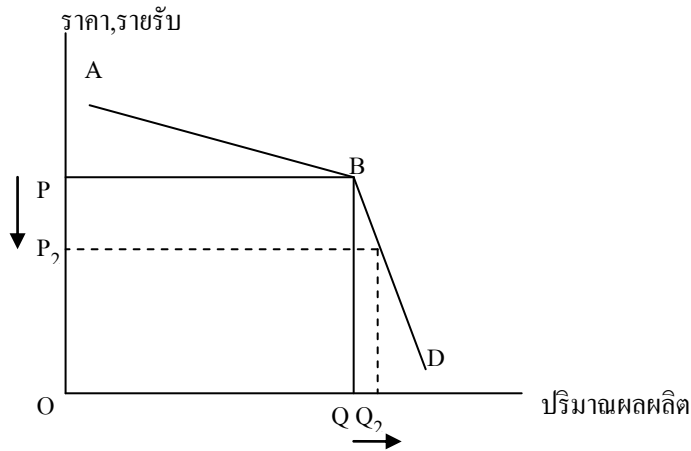
ส่วนในช่วงใต้ราคาตลาดนั้น เส้นอุปสงค์จะมีลักษณะค่อนข้างชัน ซึ่งแสดงว่าอุปสงค์ในช่วงนี้มีความยืดหยุ่นต่อราคาน้อย เนื่องจากถ้าผู้ผลิตรายใดลดราคาขายต่ำกว่าราคาตลาด คู่แข่งจะลดราคาตาม ทำให้ปริมาณขาย(ของผู้ผลิตที่ลดราคา)เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย รายรับรวมของผู้ผลิตรายนั้นจะลดลง ดังนั้นผู้ผลิตในตลาดประเภทนี้จะไม่กล้าลดราคาให้ต่ำกว่าราคาตลาด

เส้นอุปสงค์ช่วงเหนือราคาตลาด

จากรูป ถ้าหน่วยธุรกิจขึ้นราคาจาก OP เป็น OP_1 จะทำให้ปริมาณขายลดลงมาก จาก OQ จาก OQ_1 จึงไม่มีหน่วยธุรกิจรายใดที่อยากขึ้นราคาสูงกว่าราคาตลาด

เส้นอุปสงค์ช่วงใต้ราคาตลาด

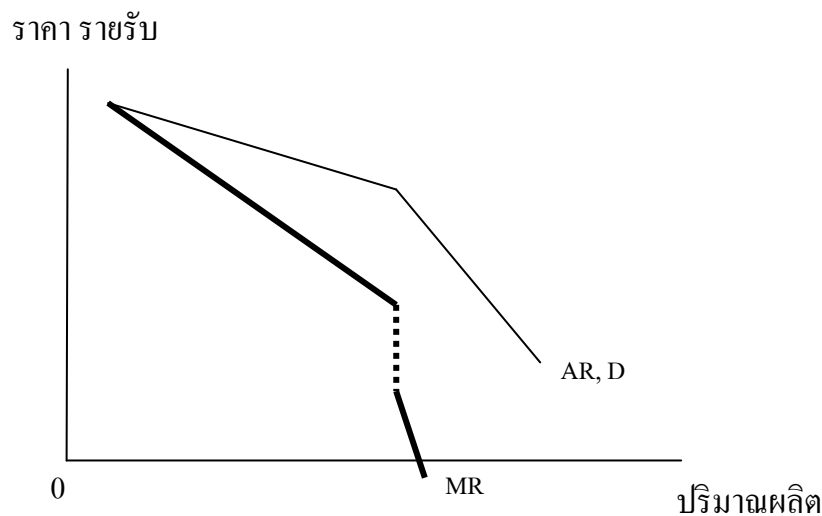
จากรูป ถ้าหน่วยธุรกิจลดราคาจาก OP เป็น OP_2 ปริมาณขายจะเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย จาก OQ เป็น OQ_2 จึงไม่มีผู้ขายรายใดอยากลดราคาต่ำกว่าราคาตลาด

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าหน่วยธุรกิจที่ผลิต/ขายในตลาดผู้ขายน้อยราย จะไม่พยายามเปลี่ยนแปลงราคาไปจากราคาตลาด

เส้น MR ในตลาดผู้ขายน้อยราย

ผลจากการที่เส้นรายรับเฉลี่ย (AR) เป็นเส้นหักมุม ณ ราคาตลาด ทำให้เส้นรายรับหน่วยสุดท้าย (MR) จะขาดตอนตรงช่วงหักมุมนั้น

เส้น MR ในตลาดผู้ขายน้อยราย

ดุลยภาพในตลาดผู้ขายน้อยราย

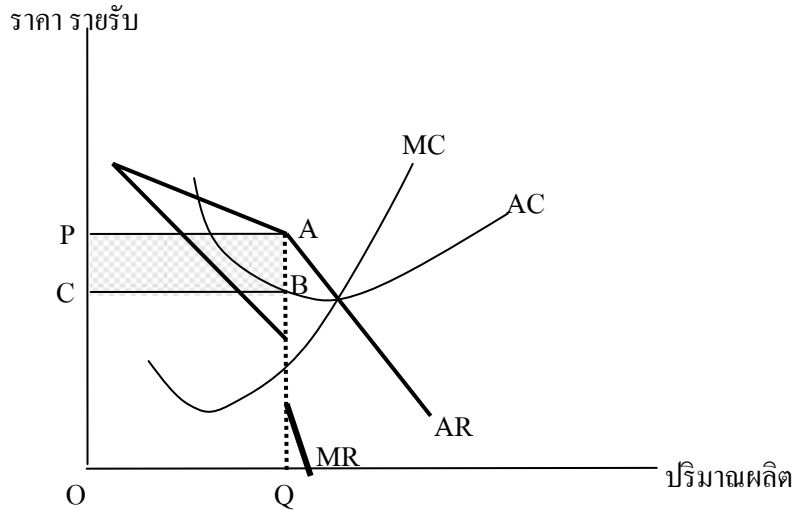
เงื่อนไขที่จะทำให้หน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยรายอยู่ในภาวะดุลยภาพ ก็คือจะต้องทำการผลิต ณ ระดับที่ต้นทุนหน่วยสุดท้าย(MC) เท่ากับรายรับหน่วยสุดท้าย(MR) และเนื่องจากว่าหน่วยธุรกิจจะกำหนดราคาไม่แตกต่างไปจากราคาตลาดในขณะนั้น MC จึงต้องเท่ากับ MR ตรงช่วงที่ MR ขาดตอนเสมอ ซึ่งจะทำให้ราคา(ดูจาก AR)อยู่ที่ราคาตลาดขณะนั้นพอดี

แม้ว่ากิจการที่ทำการผลิตในตลาดนี้มักมีแนวโน้มที่จะได้กำไรเกินปกติ แต่ก็เป็นไปได้ที่จะมีเพียงกำไรปกติหรืออาจขาดทุนได้

1.กรณีมีกำไรเกินปกติ

หน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยราย จะได้รับกำไรเกินปกติถ้า ณ ระดับการผลิตดุลยภาพนั้น รายรับเฉลี่ย (และรายรับรวม) รวมมีค่ามากกว่าต้นทุนเฉลี่ย(และต้นทุนรวม)

กรณีได้กำไรเกินปกติ

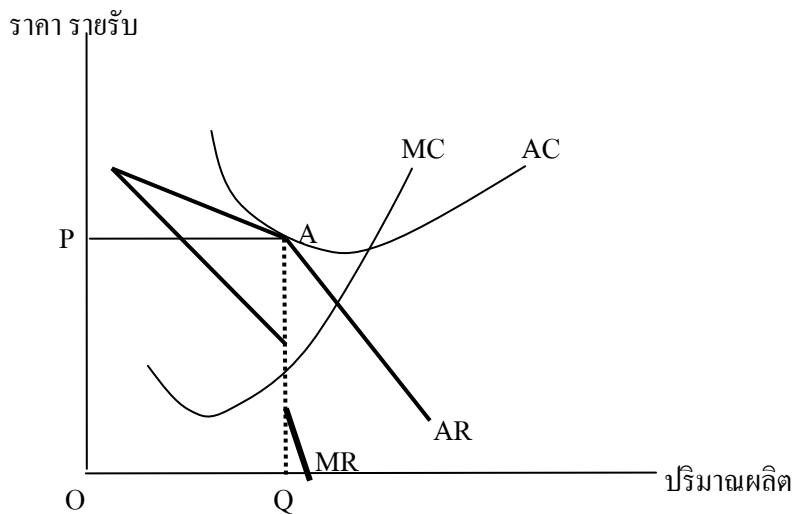

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= BQ
 ดังนั้น กำไรต่อหน่วย = AB กำไรทั้งหมด = $AB \times OQ = AB \times PA$
 = พื้นที่สี่เหลี่ยม $PABC$

2.กรณีกำไรปกติ

หน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยราย จะได้กำไรเพียงแต่กำไรปกติ ถ้าหาก ณ การผลิตระดับดุลยภาพนั้น รายรับเฉลี่ย(และรายรับรวม) เท่ากับต้นทุนเฉลี่ย(และต้นทุนรวม)พอดี

ดุลยภาพในกรณีกำไรปกติ

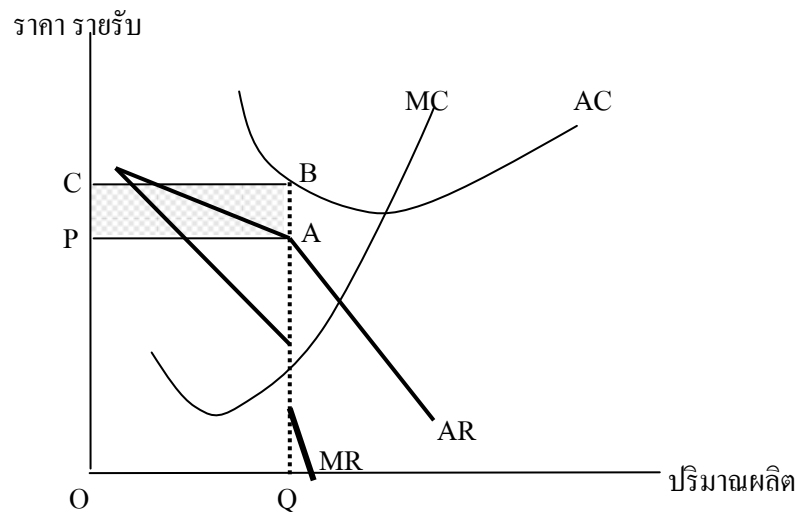

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= AQ
 ดังนั้นกำไรต่อหน่วย $= 0$ มีเพียงกำไรปกติ

3.กรณีขาดทุน

หน่วยธุรกิจในตลาดที่มีผู้ขายน้อยรายอาจประสบปัญหาการขาดทุน ถ้าหาก ณ ระดับการผลิตดุลยภาพนั้น รายรับเฉลี่ย(และรายรับรวม)ต่ำกว่าต้นทุนเฉลี่ย(และต้นทุนรวม)

กรณีขาดทุน

จากรูป ปริมาณผลิตที่เหมาะสมอยู่ที่ $MR=MC$ ดังนั้นผลิต $=OQ$
 ที่ปริมาณผลิต OQ รายรับเฉลี่ย(AR)= AQ ต้นทุนเฉลี่ย(AC)= BQ
 ดังนั้นจึงขาดทุนต่อหน่วย $= BA$ และขาดทุนทั้งหมด $= BA \times OQ$
 $= BA \times PA =$ พื้นที่สี่เหลี่ยม $PCBA$

พฤติกรรมกรรมการกำหนดราคาตลาด

เนื่องจากมีผู้ขายจำนวนน้อย การแข่งขันด้านราคาจะส่งผลกระทบต่อผู้ขายทุกราย ทำให้หน่วยธุรกิจในตลาดที่มีผู้ขายน้อยรายไม่นิยมแข่งขันกันด้านราคา และมักใช้วิธีต่อไปนี้ในการกำหนดราคาตลาด ซึ่งทุกหน่วยธุรกิจในตลาดจะใช้เป็นหลักในการตัดสินใจ

- 1) ถ้าหน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยรายมีขนาดใกล้เคียงกัน การกำหนดราคาตลาดมักนิยมใช้วิธีรวมหัวกันตกลงราคา (Collusion) หรือรวมหัวกันผูกขาด ทั้งโดยเปิดเผยและไม่เปิดเผย ซึ่งนอกจากตกลงกันเรื่องราคาแล้ว จำเป็นจะต้องตกลงเรื่องจำกัดปริมาณผลิตด้วย เพื่อให้ราคาอยู่ในระดับสูงได้
- 2) ถ้าหน่วยธุรกิจบางรายในตลาดมีขนาดใหญ่กว่า หรือมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่ารายอื่นอย่างชัดเจน การกำหนดราคาตลาดมักเป็นแบบตั้งราคาตามผู้นำ โดยการที่ผู้ขายรายย่อยจะถือว่าผู้ผลิตรายใหญ่นั้นเป็นผู้นำด้านราคา (Price Leader) ถ้ารายใหญ่ตั้งราคาอย่างไร รายย่อยก็จะตั้งราคาตามนั้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

เขียนรูปกราฟวิเคราะห์ดุลยภาพของกิจการในตลาดผู้ขายน้อยราย

คำถามท้ายบท

1. ในตลาดผูกขาด ถ้าราคา = 100 บาท จะมีผู้ซื้อ 100 หน่วย รายรับเฉลี่ย (AR) ในกรณีนี้จะมีค่าเท่าใด
(ก) 1 (ข) 10 (ค) 100 (ง) ข้อมูลไม่เพียงพอ
2. ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะของเส้นรายรับเฉลี่ย (AR)
(ก) เส้น AR ในตลาดผูกขาดเป็นเส้นหักมุม (Kinked Demand Curve)
(ข) เส้น AR ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์เป็นเส้นทอดลงจากซ้ายไปขวา
(ค) เส้น AR ในตลาดผู้ขายน้อยรายเป็นเส้นทอดลงจากซ้ายไปขวา
(ง) ไม่มีข้อถูก
3. เงื่อนไขที่ผู้ผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะได้กำไรสูงสุดคือข้อใด
(ก) รายรับเฉลี่ย (AR) = รายรับเพิ่ม (MR)
(ข) รายรับเฉลี่ย (AR) = ต้นทุนเพิ่ม (MC)
(ค) รายรับเพิ่ม (MR) = ต้นทุนเฉลี่ย (AC)
(ง) รายรับเพิ่ม (MR) = ต้นทุนเพิ่ม (MC)
4. เงื่อนไขที่ผู้ผลิตในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดจะได้กำไรสูงสุดคือข้อใด
(ก) รายรับเฉลี่ย (AR) = รายรับเพิ่ม (MR)
(ข) รายรับเฉลี่ย (AR) = ต้นทุนเพิ่ม (MC)
(ค) รายรับเพิ่ม (MR) = ต้นทุนเฉลี่ย (AC)
(ง) รายรับเพิ่ม (MR) = ต้นทุนเพิ่ม (MC)

เฉลยคำถามท้ายบทที่ 5 - 8

เฉลยคำถามท้ายบทที่ 5

1. ตอบข้อ (ง)
2. ตอบข้อ (ค)
3. ตอบข้อ (ก)
4. ตอบข้อ (ง)
5. ตอบข้อ (ง)

เฉลยคำถามท้ายบทที่ 6

1. ตอบข้อ (ค)
2. ตอบข้อ (ง)
3. ตอบข้อ (ค)

เฉลยคำถามท้ายบทที่ 7

1. ตอบข้อ (ง)
2. ตอบข้อ (ง)

เฉลยคำถามท้ายบทที่ 8

1. ตอบข้อ (ค)
2. ตอบข้อ (ง)
3. ตอบข้อ (ง)
4. ตอบข้อ (ง)